

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dissertatio Theologica de Viribus humanae naturae

Hafenreffer, Matthias

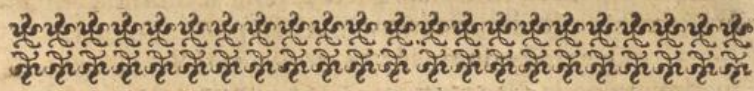
Faber, Friedrich

Tubingae, 1610

VD17 VD17 23:324532Z

Thesis I.

[urn:nbn:de:bsz:31-128758](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-128758)

Differtatio Theologica

D E

VIRIBVS HVMANÆ

NATURÆ PER OMNES

quatuor status.

T H E S I S I.

Agnus Apostolus omnes Christianos ad industriam diligentiamque hortatur, hoc modo: *Nescitis, quod hi, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit braviū? Sic currite, ut comprehendatis.* 1. Cor. 9. v. 24. Qua in admonitione; & consilium; & mandatum occurrit: utrumque, quid nostri officii sit, commonstrat. Illud quidem, ab exemplo cursorum depromptum, nos in hac militia Christiana (in qua militamus DEO: & aliās milites Christi dicimur, 2. Tim. 2. v. 3.) cursores esse suggerit. Hoc diligenter, & fideliter nos currere jubet. Quod ipsum mandatum Apostolus idem, 1. Tim. 1. v. 18. repetit his verbis: *Hoc preceptum commendo tibi, ut milites bonam militiam, retinens fidem, & bonam conscientiam.*

2. Sumus itaque cursores; sumus milites Christi; currere jubemur in stadio nostro, in militia spirituali. Quis verò cursor, milesve præsumitur? Is profectò, cui vires currendi, cui animus, roburque militandi minimè deficiunt. Nam ineptus omnium sapientum calculo pronunciat is, qui aream currendi,

B

vel

vel militandi nullis viribus instructus, iisque secum non ponderatis, temerè ingreditur, in eaque se versari posse, autumat.

3. Quemadmodum autem improbanda foret istiusmodi, sive imprudentia, sive temeritas: ita maximoperè laudanda ea Christianæ prudentiæ virtus, & industria, qua ad examen virium suarum, quivis cordatus rectà pergit: idque ex sententia *D. Augustini, qui in præfat. lib. 4. de Trinitate ita docet. Si, qui videri se ad id diligenter perpendunt, & suæ sunt conscii infirmitatis, rectius faciunt, quam qui rerum naturas, & motus, & distantias, siderum metiuntur.*

4. Hujus prædictæ militiæ nostræ nos memores Augustini hanc admonitionem usque adeò non contemnimus, ut vel operæ pretium facturi nobis videamur; si de viribus, & dotibus humanæ naturæ acturi, ea inquiramus, & proponamus, quæ in scripturis sacris revelata sunt; simul ac ex fontibus Israëlitis eam saluberrimam doctrinam hauriamus, cujus beneficio; [1.] Bonitatem creatoris agnoscamus ex excellentia hominis primitus creati: [2.] Nostram miseriam deploremus in servitute peccati: [3.] Ineffabilem JEHOVÆ misericordiam in restauratione virium, & libertatis amissæ imploremus & celebremus; [4.] Et tandem in meditatione perfectionis promissæ & futuræ, glorificemus.

5. Ex his omnib' modò prælibatis elucet, quodnam nostrum institutum primariū futurum sit: nimirum nos hac in Disputatione maximè locuturos, de iis humanæ naturæ viribus, quibus cultus Divinus, in cognitione DEI salutari, & obedientia pia erga creatorem, ad regulam voluntatis Divinæ præstari debebat. Excluduntur hîc penitus eæ facultates, quæ homini cum brutis sunt communes, utpote quæ ad humanam naturam, quatenus intelligens & rationalis est, & rationales exerit virtutes, legique Divinæ subditur, minus appositè reducerentur.

6. Versamur adhuc in maximè generalibus. Specialia antequàm adoriāmur, præmittenda nobis quædam sunt, & explican-

applicanda, quæ postmodum suum usum invenient. Præparatoria hæc, contemplatione LIBERI ARBITRII in genere, ejusque vocis, qua exprimi solet, absolvi poterunt. Vocem hanc (LIBERVM ARBITRIVM) in Scripturis syllabatim non reperiri minime diffitemur, ipsam tamen ex Scriptura extractam esse, jam breviter comprocatum pabimus.

7. Noster Salvator dicit Joh. 8. v. 36. *Si vos filius liberaverit, verè liberi eritis:* hoc ipsum repetit, & aliquoties inculcat Apostolus Rom. 6. 17. & v. 20. & ait, *Ipsa Creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloria filiorum DEI.* Rom. 8. 21. & 2. Cor. 3. 17. hinc in omnibus, & singulis locis, vox LIBERI, seu LIBERATIONIS inseritur. Consimiliter, quando Apostolus docet 1. Corint. 7. 37. *Qui autem statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem potestatem autem habens sue voluntatis* (ἐξουσίαν ἢ ἐχὼς πρὸς τὸ ἰδίῳ θελήματι) hominem habere judicium statuendi, & ARBITRIVM propriæ potestatis; & sic nec vocem ARBITRII à Scriptura alienam esse, in propatulo est.

8. Quum autem geminata sit vox, quæ titulum hunc exprimit, nempe LIBERVM ARBITRIVM, non absque ratione hoc fieri videtur, quæ, ut antiquitati quoque placet, hæc est: Duæ sunt potentie animæ humanæ, intellectus & voluntas, prout jam habet pro subjecto, intellectum, dicitur ARBITRIVM. Nam rationis, & intellectus est, res contrarias cognoscere, judicare & dijudicare, num verum, vel falsum; num bonum, vel malum sit, quod proponitur: Et sic facultas judicandi, ac cognoscendi, dicitur ARBITRIVM; eò quod mens monstrat voluntati objectum eligendum, aut repudiandum, ex qua contrariorum cognitione resultat potestas judicandi, non determinata ad unum, qualis est naturalis, & brutis communis; sed ARBITRARIA, quæ arguit libertatem ratione fundamenti.

9. Deinde, quoad inhaeret voluntati tanquam subjecto, & est in ratione appetente & volente, dicitur LIBERVM. Nam

voluntas immunis ab omni coactione, liberè id, quod ab intellectu propositum fuit eligendum, appetit, vel liberè averfatur. Unde voluntas propriè & formaliter libera dicitur, imò liberri-
ma, quippe quæ cogi nequeat.

10. Adstipulantem hîc habemus extra controversiam, summum in hoc articulo Ecclesiæ Doctorem Augustinum, qui 3. *ὀμολογίας*. ita differit. *Arbitrium ab arbitrando, rationali consideratione, vel discernendo, quid eligat, quidve recuset, puto quod nomen acceperit. Et ideò liberum dictum, quod in sua potestate positum sit hujus agendi, quid velit, possibilitatem.* Suffragatur quoque huic opinioni M. Sententiarum P. Lombardus, qui lib. 2. dist. 24. sect. ita habet. *Liberum arbitrium est facultas rationis & voluntatis, qua bonum eligitur gratia assistente, vel malum gratia desistente: Et dicitur liberum, quantum ad voluntatem, qua ad utrumlibet flecti potest. Arbitrium verò quantum ad rationem, cujus est facultas, vel potentia illa, cujus etiam est discernere inter bonum & malum.*

11. His præmunitis, talem in generali consideratione ex dictis extruimus descriptionem. Liberum arbitrium est facultas mentis cognoscendi & judicandi rectè: & voluntatis liberè eligendi, vel averfandi, quod à mente propositum fuit.

12. Examinabimus breviter membra descriptionis positæ, quod antequam fiat, non contemnenda est hæc cautela: quando quæstio est DE TOTO LIBERO ARBITRIO, accuratè tenemur discernere inter *virtutem, efficacitatem, & divinum* voluntatis humanæ, & inter ipsam naturam voluntatis, seu ipsam voluntatem. Proinde sciendum. Natura voluntatis humanæ (*hæc vox*) includit tam ipsam substantiam voluntatis (*principium & potentiam volendi*) quàm naturalem & essentialem proprietatem (modum aliquem) quæ proprietates voluntatis hæc est, ut quicquid vult, sive bonum, sive malum sit, illud nunquam non velit liberè. Alia longè ratio est, quando de viribus, seu virtute superaddita sermo est. Virtus enim nobis est eiusmodi in-

di insita, & donata potestas, qua possumus, tam mente intelligere & iudicare, quæ verè sunt bona, & verè mala, quàm voluntate, bona appetere, & mala liberè respuere.

13. Quàm aptè igitur, in descriptione nostra TOTIVS LIBERI ARBITRII, dixerimus, non esse ipsam voluntatem, seu intellectum; sed FACULTATEM, voluntati & intellectui, tãquam subjecto, inhærentem, omnium obversatur oculis. Nec simpliciter & indeterminatè, facultatem diximus, quin potiùs addita sit restrictio hæc: esse facultatem talem, quæ in intellectu cognoscat rectè, quid bonum, quidvè malum; in voluntate eligat, & appetat bonum, respuat verò malum. Nam vera & integra libertas, non fundatur in eo, quòd se saltem habet indifferenter ad objecta, sed ut Bernhardus vult de grat. & libero arbitrio: *Nemo putet idèò dictum liberum arbitrium, quod æqua inter bonum ac malum potestate aut facultate versetur* (alioquin nec DEVS, nec Angeli, dicerentur esse liberi arbitrii) sed ex eo potiùs dicitur LIBERVM ARBITRIVM, quod sive in bono, sive in malo, æq; liberam facit voluntatem.

14. Et si liquidò constat, ipsam nudam libertatem, non esse ipsum LIBERVM ARBITRIVM; sed esse proprietatem, insitam voluntati naturalem: cui accedit facultas, qua perficitur, in intellectu ad cognitionem boni, eiusque discretionem à malo; & in voluntate, ad electionem veri boni, & rejectionem mali, quæ facultas dicitur vera libertas, & humane nature virtus; estque ab ipsa substantia voluntatis (non tamen absque deploranda depravatione) separabilis. Etenim, in ipsa voluntate, aliud est bonum naturale Physicum; aliud bonum morale. Libertas, est bonum voluntatis naturale, & proprietas Physica. Integra, & vera libertas, tam à bono, quàm à malo, est bonum morale. Ut, intelligere verum, est bonum Physicum; intelligere verò rectè, & iudicare verum morale, est bonum Ethicum. Utrumque tamen est nature humane in sese (ita ut primitus à DEO creata est) considerata, naturale, quatenus naturale opponitur supernaturali,

quia simul cum natura perfecta est inditum ab ipso optimo & perfectissimo creatore: Huc referatur etiam illa distinctio, *alia voluntas ipsa, alia voluntatis sanitas est.*

15. Meritò hinc discedimus à Bellarmino, quando is ab Augustino lib. 3. de grat. & lib. arbitrio, cap. 3. discedit, nec asserere erubescit, *Liberum arbitrium esse ipsam voluntatem.* Qui error dupliciter impingit; cum primùm ipsam libertatem (quæ tamen commodè distinguitur ab ipsa substantia voluntatis, ut naturalis, & essentialis proprietas à suo subjecto.) Deinde etiam, ipsam virtutem (quæ cum libertate concurrat, & voluntatem perficit) ad bonum verum eligendum, & malum respiciendum, temerè confundat.

16. Breviter: Opponimus Jesuitæ testimonia Sp. Sancti, quæ abundè satis demonstrant, libertatem sanam non esse ipsam voluntatem, utpote, quæ semper manet in homine. *Si vos filius liberaverit, verè liberi eritis* Johan. 8. 36. In hoc dicto Salvator procul dubio de libertate vera & sana loquitur, unde dicit veram libertatem. Quare concludamus hoc Syllogismo contra Jesuitam: Nulla libertas vera est in homine, antequam liberatus fuerit à filio DEI: At voluntas est in homine antequam liberatus fuerit à filio DEI. E. Voluntas non est vera libertas. Propositio est certa ex dicto allegato, ut & ex Apostolo, 2. Cor. 2. 17. Ro. 6. 17.

17. Stat itaque Sententia, & perstat immota veritas: **LIBERVM ARBITRIVM** in specie & propriè, sive, *ut Spiritus Sanctus loquitur, pro VERA LIBERTATE;* & ut Bernhardus, *pro libertate tam à bono, quàm à malo sumptum* non esse voluntatem, nec nudam libertatem, sed esse facultatem, & virtutem, voluntatis & intellectus, quæ libertatem ita perficit, ut sit **VERA LIBERTAS.** Nam libertas nuda tantùm est apparens & imperfecta; siquidem bonum, vel malum, à quibus libera est eiusmodi, non est verum bonum, sed apparens, quemadmodum si quis liber est à legibus, & peccatis servit, talis licentia est splendida servitus, & quidem spontanea, sed non verè libera.

18. Hæc

18. Hæc, quæ modò dicta sunt, si quis rectè consideret, non obscurum erit, quomodo voluntas dicatur libera, quæ tamen non possit non peccare. Quippe libertas est à coactione, sed non à necessitate, quæ tamen est ex *umbéor*. Sicut intemperans, ex habitu vitioso, non potest non esse intemperans, & tamè liberè peccat, quia à nemine cogitur, & spontè rectius peccare dicitur. Emicat ex his error eorum, qui hominem non liberè peccare, sed cogi ad peccatum colligunt ex eo, quod Orthodoxi infidelem hominem non posse non peccare, & non esse liberum à necessitate peccandi ipsum peccatorem, affirmant ex Scripturis: Quia homo spontè peccat, & spontè servit peccato, non ex quadam absoluta, & Stoica necessitate, sed ex hypothesi. *Sunt enim coinquinata mens, & conscientia hominis infidelis.* Tit. 1. v. 15. Quamobrem ut judicat malè, ita malum præ bono eligit, & perpetuò malum operatur *ex mentis cæcitate* Ephes. 4. 18. *& ex aberratione à circumstantiis præcepti in vaniloquium.* 1. Tim. 1. 7. quod malum totum ex interno motu: à nullo externo impulsus homo operatur, spontaneo conatu.

19. Quod ut rectius percipiatur, accuratè & diligenter inter SPONTANEVM & LIBERVM, & inter COACTVM & SERVVM distinguendum erit. SPONTANEVM dicitur, quod habet internum motus principium, & ultrò se flectit, quocunque per internum motum allicitur, non autem trahitur; & opponitur propriè COACTO: sic spontè bruta surgunt, cubant, &c. LIBERVM propriè sumptum opponitur SERVO, ut libertas servituti, & dicitur LIBERVM id, quod habet in sua potestate utrumque oppositorum, & nulli servit, nulli obligatur. SERVVM est, quod tenetur captivum, & servitus est in potentia libera, talis corruptio internarum appetitionum, ut nihil aliud quàm malum, quod mala interna concupiscentia suadeat & velit, velle & agere possit, id tamen spontè ex interno principio suasionis, & electionis agit. V. g. Avarus, qui est servus Mammonis ex habitu, quando est avarus, non potest non avarus esse, id tamen

men,

men spontè facit, & spontè servit pecuniæ cum voluptate singulari: & hæc servitus propriè opponitur libertati, quæ libere circa liberalitatis objecta (pecunias) occupatur. COACTVM est idem quod invitum, quod extrinsecus, ex motus principio externo, impulsus, non autem ex interiori motu suasionis, vel appetitionis, movetur & fertur.

20. Hac generali de LIBERI ARBITRII indole genuina præmeditatione, & ἐπιπαρόδω, discursu peracto, cuius obviu erit, vires humanæ naturæ non uno eodemq; modo semper considerari posse, cum amitti possint, & amissæ sint, cumque restituantur, & perficiantur. Occurrunt itaque status humanæ naturæ in hac consideratione virium, quatuor. 1. INTEGRITATIS ET INNOCENTIÆ: qualis cum suis dotibus à DEO condita est. 2. CORRUPTIONIS ET SERVITVTIS: qualis humana natura, legem DEI prævaricando, facta est. 3. REPARATIONIS: qualis humana natura in hac vita per Christum liberata est. 4. STATUS PERFECTIONIS: qualis in altera vita, per inchoatæ libertatis complementum, futura est. De omnibus & singulis secundum circumstantias ex verbo DEI agemus.

21. In statu integritatis primæ, quàm excellentes, & præpotentes fuerint humanæ naturæ dotes & vires, vel exinde liquet, quod homo ad imaginem DEI conditus, & ad similitudinem eius creatus fuerit Gen. I. v. 24. & v. 28. Hanc per cognitionis gradus contemplabimur primo loco. Et quidem imago DEI à Spiritu S. per vocem similitudinis in Scriptura exprimitur, ut omnibus constaret, certò talem fuisse hominem primitus creatum, ut in ipso imago similis creatori sapientissimo & sanctissimo cerneretur.

STATUS PRIMVS.

PRIMA QVÆSTIO.

AN IMAGO DEI, AD QVAM HOMO CONDITVS EST, FVERIT IPSA SVBSTANTIA, SEV ipsa natura humana.

Bellarminus